

A visszacsatolás mint az iskolai tanulás és nevelés hatékony eszköze

Dr. Rachel Zorman

Executive director of the Henrietta Szold Institute

The national institute for research in the behavioral sciences

Jerusalem, Israel

A cikkben a visszacsatolás, visszajelzés fontosságát és hatását vizsgáljuk a tanulásra és az önnevelésre. Felvázoljuk a formáló hatású visszajelzés elveit. Gyakorlati példákat mutatunk be a visszacsatolás egyes elemeire, bemutatjuk, hogyan segíti elő a visszajelzés, visszacsatolás a tanulás sikerességét és a kihívások fogadását. Végül lépéseket javasolunk a visszajelzésre és bemutatjuk, hogyan alkalmazzuk a visszajelzést a diákok – szülők – tanárok részére tartott konferenciákon.

A visszacsatolás fontossága a tanulásban és a nevelésben

Black és Wiliam (1998) alapvető cikkükben azokat a hatékony módszereket vizsgálják, amelyekkel a tanulás eredményessége növelhető ("Inside the black box: Raising standards through classroom assessment (Mértékek állítása az osztálytermi értékelésben)). Azt tapasztalták, hogy az építő jellegű visszacsatolás az osztálytermi tanításban és tanulásban növeli a tanulás eredményességét és csökkenti a különbséget az erős és a gyenge tanulók között.

Black és Wiliam (1998) szerint a visszacsatolásnak három hatása van:

1. Növeli a tanuló közreműködését a tanulási folyamatban és az önértékelésben;
2. Növeli a tanuló motivációját és alakítja énképét;
3. Változásokat hoz a tanítási stratégiákban.

Dweck "Mindset: The new psychology of success" (Elkötelezettség: a siker új pszichológiája) című könyvében (2006) tárgyalja a különbségeket az intelligenciáról és képességekről vallott két nézet között. Az egyik nézet rögzítettnek, a másik fejlődőnek tekinti ezeket a tulajdonságokat. Összegezi a kutatásokat e hiedelmek hatásáról, és vizsgálja, hogyan változtathatók ezek meg. Ezek a nézetek az egyénnel a környezettel való kölcsönhatása eredményeként alakulnak ki. Az a személy, akinek rögzített a nézete, az intelligenciát és a képességeket statikusnak, változatlanak tekinti. Ezzel szemben áll az a nézet, hogy az intelligencia és a képességek állandóan változnak és fejlődnek. Ezek a nézetek olyan folyamatokhoz vezethetnek, amelyek növelhetik vagy csökkenthetik a tanulás eredményességét. A rögzített gondolkodásmód arra vezet, hogy a tanuló mindenáron okosnak szeretne mutatkozni. Következésképpen kerüli a kihívásokat, amelyek esetleg kudarchoz vezethetnek. A tanuló könnyen feladhatja a nehéz feladatokat, távol tarthatja

magát a nehéz erőfeszítésektől, és figyelmen kívül hagyhatja a visszajelzéseket a hibákról. Ez a folyamat végül az eredményesség csökkenéséhez vezethet. A változó, fejlődő gondolkodásmód alapján a tanuló tanulni szeretne a kihívásokból. Következésképpen a tanuló állhatatosan szembenéz az akadályokkal, erőfeszítéseket tesz és tanul a visszacsatolásból, és ezáltal jobb eredményeket érhet el. Így a visszacsatolás lényeges ahhoz, hogy valaki tanuljon a saját tevékenységéből. A visszacsatolás, visszajelzés elősegíti a tanuló nézetének kialakulását a saját intelligenciájáról és képességeiről.

A tanulást segítő visszacsatolás jellegzetes elemei

Hogyan adhatunk olyan visszacsatolást, amely növeli a tanuló motivációját, alakítja önképét, önértékelését és növeli elkötelezettségét tanulmányai iránt?

Black és szerzőtársai (2003) valamint Stiggins & Chappuis (2005) kutatásaik és az USA-ban és Angliában az iskolákban végzett munkájuk alapján néhány alapvető elemet javasoltak az osztályteremben történő hatékony visszacsatolási rendszer kialakításához. Ezek a következők:

- Világos célok megfogalmazása a tanulók értékeléséhez és visszacsatolás nyújtása minden résztvevőnek
- Értékelési rendszer kiválasztása vagy kifejlesztése, amely pontos visszajelzést ad a tanuló teljesítményéről és viselkedéséről.
- A tanulók bevonása az értékelésbe és a visszacsatolási folyamatba annak érdekében, hogy növeljük elkötelezettségüket a tanuláshoz.
- Útmutatók és értékelési rendszer megtervezése a világosan megfogalmazott oktatási célokhoz.
- Az eredmények hatékony kommunikálása.

Tanárokkal és iskolákkal való együttműködésünk során széleskörű tapasztalatokat szereztünk Izraelben. Ennek alapján és összhangban Dweck (2006) javaslataival az alábbi táblázatban példákat adunk az építő jellegű visszacsatolás különböző formáira, amelyek elősegítik a tanulási folyamat sikerességét és a kihívások felvállalását.

Táblázat – Példák a visszacsatolás különböző lehetőségeire, amelyek elősegítik a tanulás sikerességét és a kihívások felvállalását

A teljesítés fajtája	A visszacsatolás típusa	Példa
Sikeresség	A viselkedés (hozzaállás) leírása az erőfeszítéssel és az eredményekkel kapcsolatban	<u>A tanár visszacsatolása:</u> Nagy energiát fektetett ebbe a munkába. Ezt mutatja ennek a jelenségnek a mély, alapos elemzése és a jól megalapozott következtetések leírása.

Sikeresség	Az eredetiség és kitartás elismerése	<u>A tanár visszacsatolása:</u> Eredeti és érdekes módon közelítetted meg a problémát, úgy ahogy eddig is tetted.
Sikeresség	A hit megerősítése abban, hogy a tanuló képes a fejlődésre	<u>A tanuló önértékelése:</u> Jelentős mértékben fejlődött az a képességem, hogy a problémát megfogalmazzam és arra megfelelő megoldásokat találjak.
Kihívás	Erre a feladatra a probléma megfogalmazása különleges, eltér a szokásostól	<u>A tanár visszacsatolása:</u> A többi feladattól eltérően itt nem alkalmaztad ismereteidet az oksági összefüggésekről
Kihívás	Összpontosítás a javításra	<u>A tanuló önértékelése:</u> jobb példára kell gondolnom, amelyik jobban szemlélteti a jelenségek közötti összefüggéseket.
Kihívás	Irányadó információ adása – nem vagy egyedüli ezzel a problémával	<u>A tanár visszacsatolása:</u> jó példát választottál az adott jelenségre, de hasonlóan sok más tanuló által választott példához, nehéz ebből megérteni a jelenségek közötti összefüggéseket.

Lépések az építő jellegű visszacsatolás (visszajelzés) megadására

Széleskörű tapasztalataink alapján néhány lépést szeretnénk bemutatni a hatásos visszacsatolás elérésére azzal a szándékkal, hogy a tanulót erősítsük a tanulási folyamat állandó javításában.

1. Az elvárások tisztázása – fontos kezdetben tisztázni, hogy a cél a tanulási folyamat javítása, a tanulás félbehagyásának elkerülése. A lényeg a viselkedés, a tanuláshoz való hozzáállás, ami javítható.
2. Építő jellegű visszacsatolás, visszajelzés adása – javasoljuk a sikert kiemelő visszajelzést, akármilyen kis siker is legyen az, annak érdekében, hogy létrejöjjön a bizalom és a szándék a folyamat folytatására.
3. Visszacsatolás a kihívásokról – fontos, hogy a problémákat kihívásként írjuk le, ne gyenge pontokként vagy hiányosságokként, amelyek rögzítettek, nem változtathatók. Sőt, ajánlatos elkezdni közösen gondolkodni arról, hogyan kezeljük ezeket. Ez növelheti a megoldáshoz a “meg tudjuk csinálni” hozzáállást.
4. Javasoljuk építő visszajelzéssel zárni valamilyen siker elérését, vagy a kihívást jelentő probléma megoldását és/vagy a folyamatot, amit mindkét fél megtapasztalt a visszajelzés megbeszélésekor. Ez megerősítheti azt a meggyőződést, hogy a folyamat tovább javítható.

Példa az alakító, építő jellegű visszacsatolásra – Tanuló – Szülő – Tanár konferencia

Iskolákkal együttműködve Stiggins and Chappuis (2005) úgy találták, hogy a tanuló – szülő – tanár konferencia lehet egy módja a tanulók motiválásának és elkötelezettségük növelésére a tanuláshoz. Alkalmazták a hatékony visszacsatolás fent ismertetett elemeit. Ezt a rendszert sikeresen alkalmazták az izraeli tanárok a Henrietta Szold Intézet munkatársainak közreműködésével. Ez a rendszer különböző fázisokból álló ciklusnak tekinthető, amelynek elemei egymáshoz kapcsolódnak az 1. ábra szerint.

1. ábra – A visszacsatolás ciklusai a tanuló –szülő - tanár konferencián

Mindegyik fázis a következő elemeket tartalmazza:

- Átfogó tanulási célok megfogalmazása
A tanulók megfogalmazzák saját tanulási céljaikat a különböző tárgyakban, a közösséghez kapcsolódó kérdésekben és érzelmi téren is tanáruk segítségével és irányításával.
- Megállapítják azokat a területeket, amelyekben erősek illetve amelyekben javításra van szükség
A tanulók adatokat gyűjtenek erre vonatkozóan különböző értékelésekből, mint például a tesztek, projektek, esszék, amelyek kapcsolódnak tanulási céljukhoz, részletezik sikereiket és a kihívásokat.
- A tanuló – szülő – tanár konferencia megnyitása

A tanulók megnyitják a konferenciát, Bemutatják a tanuláshoz való hozzáállásuk, tudásuk és magatartásuk értékelését a tanulás továbbá a szociális és érzelmi magatartás szempontjából. Bemutatják a tanulmányaik értékelésével kapcsolatosan összegyűjtött adatokat.

- Mindegyik résztvevő fél meglátásainak megtárgyalása

A tanárok és szülők visszacsatolást adnak a tanulók önértékeléséhez, hangsúlyozva az erősségeket és a kihívásokat, és hozzáteszik a saját meglátásaikat.

- A tanuló –szülő – tanár konferencia eredményeinek összegezése

A tanulók, tanárok és szülők kijelölik a tanulási célokat a tanulmányokkal kapcsolatban, továbbá szociális és érzelmi téren is, amiken a diákoknak dolgozniuk kell, és meghatározzák, mit tehetnek a tanulók, hogy eredményeiket javítsák, és hogyan segíthetik őket a szülők és a tanárok céljaik elérésében és eredményeik javításában.

Összefoglalva, a folyamatos rendszeres, a tanulás sikerességére és a kihívások felvállalására ösztönző visszajelzés valamennyi érintett fél részéről elősegítheti a tanulók növekvő elkötelezettségét a tanulmányaikkal kapcsolatban és fejlődő gondolkodásmódjuk kialakulását. Ez pedig fokozhatja a teljesítményt és elősegítheti a tehetségek kibontakozását.

Hivatkozások

Black, P., Harrison, C., Lee, C., & Marshall, B. (2003). *Assessment for learning:*

Putting it into practice. Buckingham, UK: Open University Press.

Black, P. and Wiliam, D. (1998b). Inside the black box: Raising standards through classroom assessment. *Phi Delta Kappan*, 80 (2), 139-148.

Available online: <http://www.pdkintl.org/kappan/kbla9810.htm>.

Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success.* New York:

Ballantine Books.

Stiggins, R. & Chappuis, J. (2005). Using student-involved classroom assessment to close achievement gaps. *Theory into Practice*, 22(1), 11-18.